

УДОСКОНАЛЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВЧИТЕЛЯ У СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

Якісне реформування вітчизняної системи освіти неможливе без удосконалення такої її складової як післядипломна педагогічна освіта, основним завданням якої є підвищення кваліфікації педагогічних кадрів. Коли йдеться про підвищення кваліфікації, насамперед, маються на увазі якісні зміни у професійній компетентності вчителя. У результаті удосконалення професійної компетентності народжується таке явище як педагогічна майстерність, яка тісно пов'язана із педагогічною творчістю.

Педагогічна майстерність – це комплекс особистісно-ділових якостей педагога, що гарантує продуктивність його діяльності та забезпечує ефективність взаємодії з усіма суб'єктами процесу освіти (дітьми, колегами, батьками).

Педагогічна майстерність включає в себе професійні знання, педагогічну культуру, педагогічну техніку, педагогічний досвід, задатки, здібності, гуманістичну спрямованість, вміння, спілкування. Будь-яка майстерність, у тому числі і педагогічна, проявляється та вдосконалюється лише в діяльності. При чому до особливостей педагогічної діяльності слід віднести те, що її результати помітні не відразу, що може негативно позначитися на ставленні педагога до своєї праці. В. О.Сухомлинський зазначав: „Ткач уже через годину бачить плоди своєї праці. Сталевар через кілька годин радіє з гарячого потоку металу – це вершина його мрії, хлібороб через кілька місяців милується колосками, жменею зерна, вирощеного в полі... А вчителеві треба працювати роки і роки, щоб побачити те, що ти замислив; ні в кого так часто не гостює почуття незадоволення, як у вчителя...” [5, с. 171].

В оволодінні педагогічною майстерністю можна виокремити кілька рівнів: а) елементарний – наявні окремі якості професійної діяльності: володіння знаннями для виконання педагогічних дій, предметом викладання; продуктивність навчально-виховної діяльності є низькою; б) базовий – володіння основами педагогічної майстерності : педагогічні дії гуманістично зорієнтовані, стосунки з учнями і колегами розвиваються на позитивній основі, добре засвоєно предмет викладання, навчально-виховний процес організовано методично впевнено і самостійно; в)

досконалий – чітка спрямованість дій учителя, їх висока якість, діалогічна взаємодія у спілкуванні, учитель самостійно планує і організовує свою діяльність на тривалий проміжок часу, маючи на меті розвиток особистості школяра; г) творчий – ініціативність і творчий підхід до організації професійної діяльності, учитель самостійно конструює оригінальні педагогічно доцільні прийоми взаємодії, діяльність буде, спираючись на рефлексивний аналіз, сформовано індивідуальний стиль професійної діяльності.

Як ми зазначали, поняття професійної майстерності тісно пов'язано з педагогічною творчістю. В.О. Сухомлинський визначав педагогічну творчість як особливу галузь педагогічної науки, яка займається виявленням закономірностей формування творчої особистості. Інші ж вчені (В. Кан-Калик, М. Никандров, Л. Рувинський) розглядають педагогічну творчість як пошук учителем нових рішень у постановці нових завдань, застосування нестандартних прийомів діяльності. І нарешті педагогічний словник визначає педагогічну творчість як оригінальне та високоефективне вирішення вчителем навчально-виховних завдань, збагачення теорії та практики виховання і навчання.

Як зазначає дослідник проф. В. Загвязинський: „Навчити творчості вчителя можна й необхідно...” [1, с. 42], а Платон у свій час сказав: „Майстрами не народжуються, ними стають” [4, с. 112]. Навчання педагогічній професійній творчості зумовлене, насамперед, дією „механізму наслідування”, основний принцип якого полягає у тому, що наслідування творчої діяльності у процесі підвищення професійної компетентності переходить у власну творчість.

На разі перед сучасною системою післядипломної педагогічної освіти постає декілька основних завдань, пов'язаних із підвищенням професійної компетентності вчителів, формуванням їхньої педагогічної майстерності та педагогічної творчості, підвищенням рівня професійних знань та загальної ерудиції. Система післядипломної освіти має бути гнучкою, динамічною та включає такі форми: системне самостійне навчання (самоосвіта); підвищення кваліфікації (різне за тривалістю); перепідготовка; стажування; навчання у цільовій аспірантурі та докторантурі; дистанційна освіта.

Нині майже всі економічно розвинені країни переходять або вже перейшли у системі підготовки та підвищення кваліфікації кадрів на кредитно-модульну систему навчання, засновану на професійній компетентності. Ця форма навчання перебуває у руслі концепції „навчання протягом усього життя”. Її мета – підготовка та перепідготовка висококваліфікованих фахівців, здатних адаптуватися до ситуації, що змінюється у сфері праці з одного боку і продовжувати професійну освіту і зростання – з другого. Такий підхід до навчання дає змогу створити відчуття успішності у кожного вчителя, яке породжує сама організація навчального процесу на курсах підвищення кваліфікації, у межах якої

вчитель має можливість сам керувати своїм навчанням, що привчає його бути відповідальним за його результат, а у цілому – за власний професійний та особистісний розвиток і кар'єру. Водночас такий підхід дає змогу оптимально поєднати теоретичну і практичну складову навчання, аудиторну, самотійну та індивідуальну роботу, інтегруючи їх. При цьому він забезпечує переосмислення місця і ролі теоретичних знань у процесі освоєння професійних компетенцій, упорядковуючи і систематизуючи їх, що у кінцевому результаті підвищує мотивацію вчителів у їхньому освоєнні.

Основним в упровадженні кредитно-модульної системи навчання є відхід від стереотипів у принципах організації процесу навчання на курсах підвищення кваліфікації педагогічних кадрів й усвідомлення нової ролі викладача, який у межах зазначеної системи повинен відмовитися від своєї лідируючої ролі й перейти від тези „навчити” до тези „дати змогу навчитися”. Отже викладач стає організатором навчання, відмовляючись від звичної ролі „транслятора” знань. Його основне завдання полягає у тому, щоб стимулювати активну позицію вчителя на курсах підвищення кваліфікації й спонукати його до самотійного (самокерованого) удосконалення своєї професійної компетентності. У сучасному світі викладач не може бути єдиним джерелом новітнього знання, оскільки він фізично не в змозі постійно оновлювати власні знання з усієї галузі, в якій він вважається фахівцем. Система ж післядипломної освіти має бути зорієнтована на кращі зразки сучасних знань й практики.

Змістові модулі у системі післядипломної педагогічної освіти формують у вчителя уміння креативно мислити, орієнтуватися в інформаційному середовищі, самотійно конструювати свої знання, аналізувати результати діяльності та практично використовувати їх у роботі, створювати власні проекти та презентації.

Таким чином, ми окреслили основні завдання, які постають перед учителем на шляху удосконалення своєї професійної компетентності, набуття професійної майстерності та формування педагогічної творчості. Вирішенню цих завдань має допомогти постійна самоосвіта вчителя, ознайомлення з найкращими зразками передового педагогічного досвіду та творче їхнє застосування у власній педагогічній діяльності, навчання на курсах підвищення кваліфікації, яке дасть змогу опрацювати різні за змістом модулі, отримавши при цьому нові знання із різних галузей знань: фахового предмета, методики його навчання, педагогіки, психології, культурознавства, культури мовлення тощо.

Вся система роботи як у курсовий, так і у міжкурсний періоди відноситься до, так званих, зовнішніх чинників формування професійної компетентності. Крім них є ще і внутрішні, до яких ми насамперед відносимо саму особистість учителя: силу його характеру, рівень розвитку інтелектуальних здібностей, рівень креативності, який полягає у здатності

приймати нестандартні рішення, висловлювати оригінальні ідеї, швидко знаходити вихід із проблемних ситуацій.

Визначний педагог А. С. Макаренко, вважаючи, що можна навчити людину бути вчителем, зазначав, що навчання передовсім буде полягати „в організації характеру педагога, формуванні його поведінки, а потім – в організації його спеціальних знань та навичок, без яких жоден учитель не буде хорошим учителем” [2, с. 162].

Професія вчителя – це щоденне навчання. І зрозуміло, якщо є бажання навчатися, то вчитель постійно буде працювати над підвищенням рівня своєї професійної компетентності, щоб у результаті досягти вершин педагогічної майстерності і стати справжнім творчим майстром своєї справи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Загвязинський В. І. Деякі нетрадиційні погляди на творчість / В. І. Загвязинський // Обдарована дитина. – 2006. – № 5. – С. 40-43.
2. Макаренко А. С. Твори в 7-ми Т. / А. С. Макаренко – К.: Рад.шк., 1953-55., Т. 5. – С. 162.
3. Рубинштейн С. Л. Проблемы способностей и вопросы психологической теории. / С. Л. Рубинштейн // Вопросы психологии, 1960, № 3, С. 3-15.
4. Слово о книге. Афоризмы. Изречения. Литературные цитаты. – М., 1964.
5. Сухомлинский В. А. Как воспитать настоящего человека. / В. А. Сухомлинський – К.: Рад. шк., 1975, – 171 с.